

Саванчук Т.М.
*к.е.н., доцент кафедри обліку, оподаткування та
управління фінансово-економічною безпекою
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
м. Дніпро, Україна*

ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

На сьогоднішній день, умови існування українського бізнесу складаються таким чином, що тільки невелика частина підприємств виділяє таку структурну одиницю як відділ економічної безпеки. Найчастіше ці питання вирішуються керівниками, аналітиками та корпоративною безпекою.

Нерозвиненість організації системи економічної безпеки на підприємствах зумовлена, насамперед, відсутністю фінансових ресурсів для її забезпечення та короткозорості менеджерів. За відсутності такої системи та послуг, що може надавати відділ економічної безпеки, на підприємствах існує ризик втрати ресурсів, прибутку і, навіть, захоплення рейдерами.

Виходячи з цього, та враховуючи значну різноманітність складових системи економічної безпеки підприємства, на нашу думку, керівництву українських підприємств необхідно більше уваги приділяти організації економічної безпеки та дотримуватися при здійсненні зазначеного процесу комплексного підходу, що передбачає охоплення максимальної кількості функціональних сфер безпеки підприємства.

Застосування комплексного підходу при розробці стратегії організації системи економічної безпеки на підприємстві буде оптимізувати його економіку, підвищувати продуктивність та забезпечить наявність ресурсів для подальшої успішної роботи служби економічної безпеки на підприємстві.

Особливістю і одночасно складністю в організації системи економічної безпеки є те, що її ефективність практично повністю залежить від людського фактору. Навіть за наявності професійно підготовленого керівника служби економічної безпеки, сучасних технічних засобів, керівництво компанії не отримає бажаних результатів, поки кожен колега-співробітник не усвідомить важливість та необхідність втілення заходів економічної безпеки на підприємстві [2].

Якщо підприємство виділяє ресурси лише для забезпечення його функціонування, то зазвичай воно, як система, буде функціонувати, але, слід наголосити, що організація роботи з безпеки дозволить організувати таке функціонування з кращим поєднанням ресурсів, з кращим управлінням, сприятливими зовнішніми умовами та високими результатами роботи.

Для того, щоб компанія почала подальший розвиток, необхідно виділити кошти не лише на її поточне функціонування, а і на поточне забезпечення її економічної безпеки. Як тільки починаються процеси розвитку, небезпека постійно зростає завдяки більш швидкому руху та ослабленню системи. Підприємство розвивається, що призводить до більшого прибутку, але для розширеного відтворення та забезпечення адекватного рівня економічної безпеки потрібні все більше й більше значних коштів. Такі обставини пов'язані з тим, що в процесі її розвитку компанія займе нішу на ринку або буде домінувати над частиною своїх конкурентів, що вже є значною загрозою її безпеці.

Тобто лише за умови, що підприємство здатне виділяти кошти на експлуатацію та підтримку поточного рівня економічної безпеки, а також на потенційну організацію економічної безпеки, можна стверджувати, що у нього є всі шанси досягти такого рівня економічної безпеки та дасть можливість не тільки розвиватися безпечно, а і формувати здатність забезпечувати свою економічну безпеку в майбутньому.

Організація системи економічної безпеки підприємства є результатом системи внутрішніх та зовнішніх факторів функціонування та розвитку підприємства, що відображає

складну систему різних економічних відносин. Однак, з його якісної сторони, вона є визначальним фактором успіху підприємства як інструменту досягнення мети [3].

Виходячи з цього, на нашу думку, організаційний компонент економічної безпеки кожного підприємства має стати невід'ємною частиною його економічного механізму. Об'єктом впливу організаційно-економічного механізму в даному випадку є потенціал підприємства, а кінцевою метою його функціонування є досягнення ефективних результатів діяльності підприємства.

На сьогоднішній день, як уже зазначалося, окремої служби безпеки не створено на більшості українських підприємств. В той же час, дослідження засвідчили, що їх успішне функціонування досягається, в основному, підходами до управління підприємством та вдалою організацією функціонування його структурних підрозділів. Така організація, за своєю суттю представляє компоненти організації системи економічної безпеки підприємства, які уже на сьогодні застосовуються суб'єктами господарювання (рис. 1).

Рис. 1. Основні елементи організації системи економічної безпеки українських підприємств

В свою чергу, крім використання вище перерахованих організаційних компонентів управління фінансово-економічною безпекою при її організації важливо також на підприємстві передбачити склад та підпорядкування різних підрозділів та рівнів управління економічною безпекою та наявність необхідного персоналу, який має відповідні повноваження для здійснення заходів щодо захисту підприємства від загроз та ризиків.

При цьому, організація системи безпеки підприємства має базуватися на правовому регулюванні економічних процесів у цілому в країні. Так, на сьогоднішній день, система регулювання економічної безпеки українських підприємств має базуватися на законодавчому регулюванні діяльності за наступними напрямками:

- регулювання формування інформаційної бази управління фінансовою діяльністю підприємства;
- регулювання грошового обігу та форм оплати;
- регулювання кредитних операцій;

- регулювання інвестицій та ринку цінних паперів;
- регулювання страхових операцій на фінансовому ринку;
- регулювання процедур та форм реорганізації підприємств;
- ринковий механізм регулювання фінансової безпеки підприємств.

Організаційний механізм діяльності підприємства в певному економічному середовищі формується на фінансовому ринку в контексті окремих його типів і сегментів, але для організації системи економічної безпеки підприємства важливе значення має також внутрішній механізм управління економічною безпекою підприємства.

Система організації економічної безпеки, що передбачає використання внутрішнього механізму управління безпекою в межах самого підприємства, відповідно, регулює методичні підходи до розробки управлінських рішень у сфері забезпечення його економічної безпеки. Основою цього механізму є філософія управління функціонуванням підприємства.

Система методів управління економічною безпекою підприємства являє собою сукупність методів та прийомів, які допомагають обґрунтувати та контролювати конкретні управлінські рішення в різних сферах економічної безпеки підприємства. Зокрема для цього можуть застосовуватися ціла сукупність уже давно відомих методів, які наведені на рис. 2.

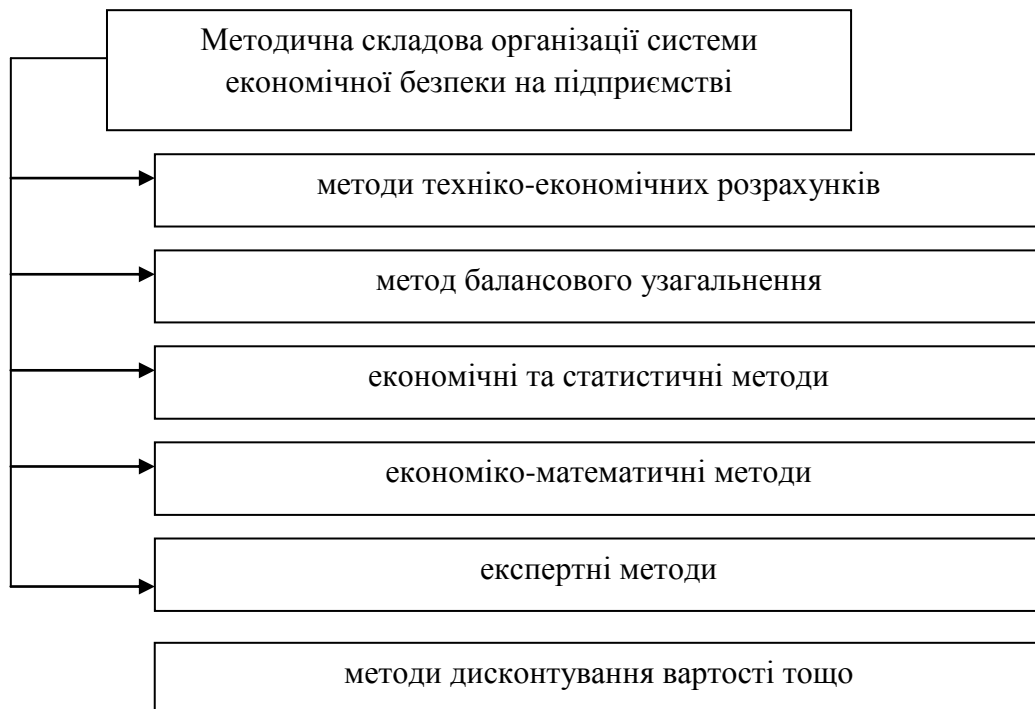

Рис. 2. Методичний інструментарій організації системи економічної безпеки підприємства

Ефективний механізм організації системи економічної безпеки на підприємстві дозволить повністю реалізувати поставлені перед ним цілі та завдання, сприятиме ефективному захисту фінансових інтересів суб'єкта господарювання від різних загроз внутрішнього та зовнішнього характеру. Основою такого механізму є планування організації системи економічної безпеки підприємства, тобто встановлення в системі планів планових (нормативних) показників, що дозволять досягти захищеність інтересів підприємства від внутрішніх та зовнішніх загроз і створення необхідних умов для його сталого зростання в майбутньому. При цьому планування організації системи економічної безпеки компанії має ґрунтуватися на використанні трьох основних систем:

- перспективне планування безпеки підприємства.
- поточне планування безпеки підприємства.
- оперативне планування безпеки підприємства.

Використання в організації системи економічної безпеки підприємства систем та методів планування дозволить підвищити ефективність захисту інтересів підприємства, забезпечити його цілеспрямованість та реалізацію поставлених цілей.

У системі організації економічної безпеки українських підприємств, паралельно з плануванням, важлива роль належить також внутрішньому контролю за виконанням управлінських рішень, прийнятих у цій сфері. При цьому, як і інших аспектах діяльності підприємства, в системі економічної безпеки мають застосовуватися всі види контролю: попередній, поточний та перспективний.

Попередній контроль має бути покликаний своєчасно виявити ризики та загрози, що можуть виникнути в діяльності підприємства. Він як правило здійснюється на етапі планування діяльності суб'єкта господарювання.

Поточний контроль здійснюється в процесі реалізації фінансових планів та бюджетів усіх рівнів з метою вжиття оперативних заходів для реалізації всіх планових запланованих показників.

Подальший контроль здійснюється в процесі обробки фінансових звітів та звітів, наданих головами окремих структурних підрозділів, під час підбиття підсумків забезпечення фінансової стабільності за звітний період з метою її подальшого підвищення.

Покращення ефективності реалізації функції внутрішнього контролю в системі економічної безпеки підприємства сприятиме впровадженню ефективної системи управління на підприємстві, яка називається «контрольованою». Принцип цієї концепції, що називається «управління за відхиленнями», полягає у оперативному порівнянні планових та фактичних показників для виявлення відхилень та їх причин з метою впливу на ключові фактори стабілізації діяльності.

Отже, контроль в системі організації економічної безпеки підприємства - це система що координує взаємозв'язки між формуванням інформаційної бази, аналізом, плануванням та внутрішнім контролем, забезпечує концентрацію контрольних заходів у найбільш пріоритетних сферах економічної безпеки підприємства, своєчасне виявлення відхилень його фактичних показників від прогнозованих та прийняття управлінських рішень, спрямованих на їх дотримання [1].

Основними функціями контролю в організації системи економічної безпекою підприємства є:

- моніторинг виконання завдань, встановлених при плануванні та стандартів безпеки;
- вимірювання рівня відхилення фактичного стану безпеки підприємства від прогнозного;
- діагностика причин виявлених відхилень у системі безпеки;
- розробка управлінських рішень щодо підвищення безпеки бізнесу.

Отже, система економічної безпеки кожного підприємства є абсолютно індивідуальною. Її повнота та ефективність багато в чому залежать від існуючої законодавчої бази, матеріально-технічних та фінансових ресурсів, виділених керівником підприємства та її організацію, розуміння кожного працівника важливості безпеки бізнесу, а також знань та практичного досвіду роботи керівника системи економічної безпеки, який безпосередньо займається організацією і підтримкою функціонування такої системи протягом всього існування підприємства.

Список літератури

1. Орлик О. В. Економічна безпека підприємства: властивості, стратегія та методи забезпечення. *Економічна безпека в умовах глобалізації світової економік* : колективна монографія у 2 т. Дніпропетровськ : «ФОП Дробязко С.І.». 2014. Т. 2. С. 176–182.
2. Пономаренко В. С., Кавун С. В. Концептуальні основи економічної безпеки: монографія. Х.: ХНЕУ. 2008. 255 с.
3. Фоміна М. В. Проблеми економічно безпечного розвитку підприємств: теорія і практика : монографія. Донецьк: ДонДУЕТ. 2013. 141 с.